

Posudek školitelky na práci Bc. Šárky Maříkové

Název práce: **Figurace femininit ve vybraných dílech Margaret Atwood. Archetypální analýza novely *Penelopiáda*.**

Autorka posudku: Doc. PhDr. Blanka Knotková-Čapková, Ph.D.

V Praze, 19. 6. 2020

Bc. Šárka Maříková si ke své diplomové práci zvolila genderovou archetypální analýzu novely známé autorky, ale nikoliv jejího nejznámějšího textu (tím je bezesporu i opakovaně zfilmovaný *Příběh služebnice*). Téma je zvoleno i vymezeno vhodně a zdařile. Je zajímavější – ale i složitější – tím, že se autorka snaží o kritické čtení feministické autorky, jejíž text sám už nabízí kritické čtení klasického mýtu. Jde o to, že rozbory prvoplánově androcentrických literárních děl jsou jistě jednodušší, i když obsahují i úskalí, že jejich rozbor bude jen opakovat již mnohokrát řečená klišé. Dvojí „vzdorné čtení“ (diplomantka ve volbě metody literární analýzy odkazuje v tomto bodě na Judith Fetterley) tak na jedné straně nabízí nový potenciál, na druhé jde vlastně o aplikaci metody, kterou Fetterly sama ve svém eseji nedeklarovala. Pokud jde o potenciál této metody ve zvoleném kontextu, je tu šance rozklíčovat zejména působení genderových archetypů a/nebo stereotypů i v textech autorek-žen, a pokud se najdou, snažit se je analyzovat. Tuto šanci diplomantka do jisté, ba snad značné míry dle mého názoru využila, i když nelze popřít, že interpretace by v tomto ohledu mohly být hlubší.

Text práce prošel několika verzemi, u nichž mohu konstatovat velmi výrazný pozitivní posun. Chci v této souvislosti opravdu ocenit velmi odpovědný přístup autorky v průběhu diplomního semináře: průběžně práci konzultovala a pečlivě se snažila zapracovávat připomínky, což se jí dosti dařilo. Také oceňuji její motivaci, práce na textu ji zjevně bavila a poctivě pracovala na jeho zdokonalování.

Teoretická část se pozitivně posunula od velmi konspektového textu k takřkajíc méně konspektovému, autorka ji také oproti původním verzím vhodně zkrátila a přece jen výrazněji osouveztažnila. Už v této části se nicméně projevuje dle mého názoru největší nedostatek práce, a ten spočívá v jistém zápolení se stránkou argumentačně-formulační a s hladkým vývojem celkové linie argumentace. Nakonec pozůstatky tohoto problému zůstaly čitelnější právě v části teoretické než v analytické, což se obvykle nestává. Znovu ale zdůrazňuji, že se diplomantce přece jen podařilo soustředit se na potenciálně koherentní koncepty a vcelku smysluplně je i představit.

Z vybraných přístupů diplomantka nejvýstižněji pochopila i charakterizovala přístupy archetypální (nejen genderové) analýzy, na čemž její práce stojí. Snažila se zde o propojení více schémat – z hlediska feministického přístupu by zde byl méně obvyklý archetyp tzv. šprýmaře/šprýmařky podle Hydea, který feministickým autorem není. Diplomantka jej úspěšně propojila s konceptem archetypů podle Annis Pratt, méně úspěšně (spíše okrajově) s konceptem parodie podle Butler, tam zůstalo propojení poněkud na povrchu.

Diplomantka se snaží ve své analýze (v návaznosti na představené feministické teorie) rozvíjet také motiv hlasu/umlčení a jeho mocenské konotace. Na tematizaci a rozboru prostoru pro vlastní ženský hlas či vnímání, (ne)využití tohoto prostoru, a na otázce, jak je figurováno převyprávění androcentrického mytologického příběhu (Homérovy Odyssey) z pozice různých rovin (bez)moci, v zásadě smysl práce stojí. Dodávám, že v tomto směru se práce zdokonalila nejvýrazněji a že právě tyto části analýzy patří k jejím lepším stránkám.

Diplomová práce je koncipována v rámci archetypální analýzy celkem klasicky podle jednotlivých postav, ženských, které jsou v centru pozornosti, ale i mužských – především z hlediska vztahovosti vůči těm ženským. Nejpropracovanější je bezesporu postava Penelopy, u níž je vcelku zdařile poukázáno na jistou ambivalentnost z hlediska mocenské pozice: fatální podřízenost vůči mužským postavám (de facto včetně syna Télémachu); soutěžení s jinými ženami o žádané archetypálně femininní role – s krásnou Helenou o roli erotického symbolu a femme fatale, s chůvou o roli matky pro Télémachu; a převážení snahy udržet si přece jen jistou pozici v rámci genderového společenského i rodinného řádu nad tím, obětovat solidaritu s níže postavenými a zcela vykořisťovanými ženami (služebnými). V této souvislosti diplomantka vhodně poukazuje na aspekt intersekcionalního propojení vztahu k moci z hlediska nejen genderového, ale i sociálního. Služebné jsou tedy v podstatě čistým archetypem oběti, i když i ony mohou být na jistém místě textu charakterizovány jako šprýmařky. Je to však dílčí a epizodická charakteristika, která na celkové vydefinování jejich archetypu v kontextu moci nemá vliv. Diplomantka si všímá i skutečnosti, že služebné jsou homogenizovány z typologického hlediska jakoby do jediné postavy – což možná mohlo být v analýze více rozvinuto. Za zdařilou považuji analýzu postavy Télémachu, zejména v kontextu hierarchizace maskulinit, o níž je stručně pojednáno i v teoretické části. Spíše na okraji pozornosti stojí naratologické hledisko – což není výtkou, jen konstatování. Příběh je vlastně metapříběhem, v němž se prolínají nejen časové roviny, ale i rovina „skutečného“ příběhu s příběhem fiktivním, který se odehrává v záhrobní a představuje další možnou rovinu subversivní interpretace nejen klasického mýtu, ale také (ba možná především) postav samotné novely.

Celkové hodnocení: Musím říci, že mě v hodnocení ovlivnila nejen výsledná podoba textu, ale i práce autorky v diplomním semináři a na průběžném zdokonalování textu. To bych hodnotila známkou výborně. Nelze však tvrdit, že se práce všech nedostatků zbavila, zejména pokud jde o tvorbu koherentně vystavěné argumentace, jistá roztříštěnost či tendence k roztříštěnosti zde zůstala. Po zvážení všech těchto aspektů práci doporučuji k obhajobě a navrhuji známku **velmi dobře**.